

1

1929-ES ÉVJÁRAT 2009

Egyedül lakom itt a garázsban egy hordozható számítógéppel és egy régi kézigránáttal. Felettébb kedélyes. Az ágy kórházi ágy, más bútorra nincs szükségem, csak vécére, amit nagyon utálok használni. Olyan pokolian messze kell menni odáig; végig az ágy mentén, aztán még ugyanannyit a sarokig. *Via Dolorosának* hívom ezt az utat, melyen naponta háromszor kell végigbotorkálnom, mint valami reumás kísértetnek. *Ágytálról & katéterről* álmodom, de a kérelem elakadt valahol a rendszerben. Sokféle szorulás van most.

Kevés itt az ablak, de a számítógép képernyőjén megjelenik előttem a világ. Levelek jönnek és mennek, az áldott Arckönyv hosszabbodik, mint maga az élet. A gleccserek olvadnak, az elnökök feketednek, és a népek siratják a kocsit meg a házat. De a jövő ott vár a poggyászszalagnál, ferde szemmel, vigyorogva. Bizony, bizony, párnáim közül figyelemmel kísérek mindent. Itt heverek, mint egy haszontalan hulla, és várom, hogy meghaljak, vagy hogy feltűnjön az ápolónő az életet meghosszabbító gyógyszeradaggal. Naponta kétszer keresnek fel a lányok a Reykjavíki Betegápolási Szolgálattól. A reggeli műszak kedves leányzó, a délutáni rusnyaság keze hideg, továbbá a lehelete is bűdös, kurta mozdulattal üríti ki a hamutartót.

De ha lecsukom a világ szemét, eloltom magam fölött a lámpát, és engedem, hogy az őszi alkonyat megtöltse a garázst, akkor a fal tetején található kisablakon át halványan láthatom a híres Békeoszlopot. Mert a néhai John Lennonból immár fényoszlop lett idefent, Izlandon, mint egy erdei istenből Ovidius egyik versében, s megvilágítja a fekete hegyszorosokat a hosszú éjszakákon. Az özvegye volt olyan kedves, és az én látómezőmben állította fel függőlegesen. Milyen jó is régmúlt szerelem tüzénél szenderegni.

Persze azt is mondhatnánk, hogy csak tengődöm itt a garázsban, mint egy kiszolgált veteránautó, megemlítettem ezt valamikor Guðjónnak, ő és Dóra az a házaspár, akik havi 65 000 izlandi koronáért kiadják nekem a garázst. Guðjón, a jó lélek nevetett ezen, el is nevezett Oldsmobile-nak. Fölgaloppoztam a netre, és találtam egy képet egy 1929-es Viking Oldsmobile-ról. Az igazat megvallva fogalmam sem volt róla, hogy ilyen átkozottul öreg lennék. Úgy nézett ki, mint egy kissé túltenyésztett lovas kocsi.

Valami nyolc éve fekszem már itt a garázsban, és egész idő alatt ágyhoz voltam kötve a tüdőtágulás miatt, ami háromszor ennyi ideje kísér. A fejemet is alig tudom elfordítani, mert a legkisebb mozdulattól is úgy elakadhat a lélegzetem, hogy majdnem megfulladok, ami nem éppen kellemes érzés, *csak a halál gyógyítja*, ahogyan a régi időkben mondták. Sok évtizedes dohányzásom eredménye. 1945 tavasza óta szívok cigarettát, mióta egy bibircsókós svéd megismertetett ezzel a gyönyörűséggel. S a parázs izzó izgalomba hoz ma is. Ajánlottak nekem oxigénmaszkot, a hozzá tartozó, orrba való csövekkel, hogy megkönnyítse a lélegzést, de az oxigénpalackért cserébe kiadták az ukázt, hogy hagyjak fel a dohányzással, „a tűzveszélyből kifolyólag”. Azaz rávettek, hogy válasszak a két úriember, az orosz Nikotin és a brit Sir Oxygen között. Egyszerű döntés volt.

Ezért zihálok, mint egy gőzmozdony, a vécén tett látogatás továbbra is mindennapos vesszőfutás. De Lóácskámát örömmel terelem be oda, és élvezettel hallgatom szűz sugara csobogását. Ő az apólónóm. Otthon, a Svfeyjar-szigeteken volt egy barlangmélyedés, amelyet Legénykamrának hívtak, évszázadokig a férfiak használták

budinak. Az oda vezető utat Királyösvénynek nevezik, mert ebbe a trónterembe ugyebár *a királyok is gyalogosan járnak*. Ilyen viccesek voltak ősapáink.

Ej, csapongok erre meg arra, belém villan ez meg az. Ha az ember már egy teljes internetnyi eseményt átélt, egész hajórakománnyi napot, akkor nehéz szortírozni, elválasztani emezt amattól. A múlt katyvaszába folyik össze minden. Vagy egyszerre minden eszembe jut, vagy az égvilágon semmi sem.

Ó, persze, rájuk omlott a rendszer, a drágáimra, most van egy éve. Az én Maggim kertjébe is becsapódott egy bankrepezs, jókora szikladarab, átszakította az új, fából ácsolt napozóteraszt, egy méretes szilánk meg betörte a szélvédőt. De bizonyára minden szubjektív. A nővérek és Dóra azt mondják, hogy a város még mindig ugyanúgy áll. Reykjavíkon nem látszik az összeomlás, nem úgy, mint Berlinen, mikor a háború végén hányódtam ott gyereklányként. Nem tudom, a látványos összeomlás jobb-e, vagy a láthatatlan. Azt mindenesetre tudom, hogy a szerencsétlenség sorozat miatt az én Dundikám önbizalma úgy leeresztett, mint a kipukkadt luftballon, pedig eleve nem sok maradt belőle, miután összezúzta a volt neje meg a másik férfi. Maggi a KB-bankban dolgozott, saját sorsát a számítógép képernyőjén imbolygó lánghoz kötötte, valami vörös csíkhöz, amelyet egyszer büszkén nekem is megmutatott. Ami igaz, az igaz, ragyogott az, mint a kandallótűz, de ugyanolyan változékony is volt.

Én magam csak örömet leltem a Válságban. A jólét időszakát fekve töltöttem, és hagytam, hogy az engem körülvevő kapzsiság megfoszson minden vagyonomtól. Nem éreztem sajnálkozást, mikor végignéztem, amint hamuvá lesz minden, különösen, hogy ekkor már nem érdekelt a pénz. Életünket azzal töltjük el, hogy öregkorunkra gyűjtögetünk, de aztán mikor végül elérkezik, az embernek nincsenek már tékozló álmai, csak az, hogy fekje huggingyozhasson. No persze kellemes lenne vásárolni egy német fiúcskát, hogy meztelenül álldogáljon itt a gyertyafényben, és Schillert szavaljon a mohó vén néembernek, ám ebben az országban manapság már teljesen be van tiltva az efféle húske-rekedelem, egy gonddal kevesebb tehát.

Már csak néhány hetem maradt, meg két karton Pall Mallem, egy számítógépem és egy kézigránátom, és soha nem éreztem magam jobban.

2

FEU DE COLOGNE

2009

A kézigránát régi Hitler-tojás, mely a második világháború alatt került a birtokomba, és elkísért jóban-rosszban, összes keserű, rögs házasságon át. Most végre kiváló alkalmam lenne használni, ha a biztosítoszeg nem tört volna le sok évvel ezelőtt, életem egyik rossz napján. Persze csúnya halál az, tűzvihart kapni a képünkbe, és leszakíttatni vele a fejünket. Meg aztán, ennyi év alatt a szívemhez nőtt ez a gránát, a kis kedves. Szomorú lenne, ha az unokáim nem élvezhetnék a látványát, ezüsttálcán a családi vitrinben.

Meine geliebte Handgranate a maga csalfa módján szép, jól kézbe is simul, hideg acélhéjával hűsíti az izzadó tenyeret, bensőséges békét áraszt. Ugyanis pont ez a figyelemreméltó a fegyverekben: bár rettenetesek ahhoz, aki áldozatul esik nekik, birtoklójuknak azonban nagy lelki nyugalmat nyújtanak. Egy alkalommal, sok várossal ezelőtt életadó aranytojásomat ostoba módon egy taxiban felejtettem, és sehol sem találtam a helyemet, míg a taxiállomással folytatott kitarató és izgatott telefonálgatás után vissza nem kaptam. A sofőr megszeppenten állt a lépcsőn, és homlokráncolva megkérdezte:

- Ez nem egy régi kézigránát?
- Nem. Ékszer. Nem látott még Fabergé-tojást?

Legalábbis sokáig az ékszerdobozomban őriztem. „Mi ez?”, kérdezte egyszer a Nyugati-fjordok szülőtte, Bæring, mikor úton voltunk a Saga Hotel dísztermébe. Ez kölni, *Feu de Cologne*. „Mifene?”, értetlenkedett a derék halász. A férfiak jól használhatók bizonyos dolgokra, de a *borotvaész* nem jellemző rájuk.

S jó volt a kézigránátot mindig a retikülben tudni, mikor későre járt már, és valami bunkók hazáig akartak követni.

Most az éjjeliszekerényemen tartom, vagy oszló lábaim között, úgy ülök a német acéltojáson, mint egy háború utáni tyúk, remélve, hogy tüzet költök ki belőle. És ez biztos nem is árt a puhányság közepette, amilyenné ez a társadalom vált, teljességgel híján van az erőszaknak. Jót tesz az mindenkinek, ha leomlik a háza, ha hallja az égő gyerekek sercegését, vagy látja, ahogyan hátba lövik a szerelmét. Mindig nehezemre esett elviselni az olyan ember társaságát, aki még nem lépett át hullán.

De talán feleledne, ha földhöz vágnám? Azt hallottam egyszer, hogy a kézigránát szereti a kőpadlót. Hát persze, sikkos volna nagy durranással távozni, port és pusztulást hagyni magam után, próbálják csak aztán összekotorni a belőlem maradó húscscafátokat. De mielőtt még fölrobbanok, megengedek magamnak annyit, hogy felidézzem életem történetét.

3

BJÖRNSSON ÚR

1929

1929 őszén születtem egy ísafjörðuri pléhkalyibában. Ezt a furcsa nevet akasztották rám: Herbjörg María, mely sohasem illett rám, mint ahogyan a két név sem illik egymáshoz. Pogányság és kereszténység keveredett itt össze, mint olaj a vízzel, s ez a kettő még mindig hadakozik bennem.

Anyám a saját anyja után Verbjörgnek akart keresztelni, de nagymama hallani sem akart róla. „Még jó, hogy nem teszed ki elpusztulni azt a szegény gyereket.” Szerinte a *verbúð*nak nevezett halásztelepeken nyomorúságos cidergés volt csak az élet, átkozta a maga anyját, hogy ilyen hitványságról nevezte el. Verbjörg nagymama tizenhét halászszezonzt töltött a tengeren, a Bjarney-szigetekenél meg az Oddbjarnarsker-

nél, télen, tavasszal és ősszel, „mindenfajta macskahugyos időben, ami csak előfordult azon az istenverte tengeren, a parton meg gyakran még rosszabb volt”.

Aztán apa egy Ísafjörðurbe küldött levelében azt javasolta, hogy a Verbjörg legyen inkább Herbjörg, és anyám, úgy látszik, mégsem gyűlölhette annyira apámat, mert szót fogadott neki. Én magam anyai dédanyám nevét választottam volna, a kiváló bjarneyi Blómey Efemía Bergsveinsdóttirét. Izland történetében ő volt az egyetlen Blómey, azaz „Virágsziget” nevű nő egészen a huszadik századig, amikor, miután ő már fél évszázada pihent a fjord földjében, végre két druszája is lett. Egyikük textilművész volt, sokáig a Helligheiði fennsíkján lakott egy rozzant kunyhóban, a másik Blómey korán itt hagyott bennünket, de ma is él Szemfenépuszta legbelső tanyáján, és néha megjelenik előttem azon a keskeny mezsgyén, amely az álmot a valóságtól elválasztja. Blómey, a virágok szigete számomra a Breiðafjörður fjordjának legkedvesebb szigete már régóta, noha még soha senki sem bukkant rá.

Tulajdonképpen a halálra ugyanúgy meg kellene keresztelkednünk, mint az életre. Hogy nevet választhassunk magunknak a temetésre és a fejfánkra, örökre. Szinte látom is magam előtt: *Blómey Hansdóttir* (1929–2009).

Abban az időben az én tüneményesen okos és csodálatos anyámon kívül nem viselt senki két nevet, s ő közvetlenül születésem előtt jelenést látott: Isten anyja jelent meg neki a hegyen, a fjord túloldalán, ott ült egy szikla ormán, és úgy százhusz méter magas lehetett. Ezért az ő nevét is hozzátoldották az enyémhez, nyilván hozott is rám valamennyi áldást. Legalábbis felvergődtem az életnek arra a havas csúcsára, amit az ágybeli öregség jelent.

A Mária név enyhíti a Herbjörg érdességét, de kétlem, hogy két ennyire különböző nő osztozott már valaha egy életen. Az egyik férfiak egész seregének adta azt, amit a másik Istenének és senki másnak.

Nekem nem adatott meg, hogy *-dóttir*nak nevezzenek, jöllehet ehhez minden izlandi nőnek joga van, hanem férfimódra *-sonnak* kellett lennem. Apai rokonságom, miniszterelnökötül-nagykövetes-

tül, külföldön nevelkedett, ahol csak a vezetéknevet értik. Így ragadt az egész nagy családunkra egyetlen ember neve; mindannyiunknak Sveinn nagyapa apai nevét kellett viselnünk (ő lett később Izland első köztársasági elnöke). Emiatt aztán később senkinek sem sikerült saját nevet szereznie magának, s ezt követően nem is került ki a családunkból több miniszter vagy elnök. Nagyapa eljutott a csúcsig, nekünk, gyermekeinek és unokáinak pedig az lett a sorsunk, hogy szépen letipegjünk a rögös lejtőn. Nehéz ambiciózusnak maradni, ha az ember folyamatosan lefelé tart. De természetesen eljön az idő, mikor leérünk a síkságra, és a Björnsson család számára ismét felfelé vezet majd az út.

Otthon, Svefneyjar szigetén mindig Herrának szólítottak, de mikor hétéves koromban szüleimmel első ízben meglátogattam apám családját Koppenhágában, a jütlandi dán szakácsnőnek, Hellének nehezeére esett a kiejtése, és hol *Herrének*, hol *Den Lille Herrének*, kicsi úrnak hívott. Ezt Puti bácsi (Sveinn nagybátyám) ellenállhatatlanul humorosnak találta, és onnantól fogva mindig csak urazott. Étkezés-kor előszeretettel hívott asztalhoz így: „Björnsson úr, parancsoljon!” Fiús külsőm miatt eleinte bántott a tréfa, de a név rajtam maradt, és lassanként megszoktam. Így történt, hogy a kisasszonyból úr lett.

Nem kevés feltűnést keltettem ezzel Reykjavíkban, a kék tengerszorosnál fekvő városka szórakozóhelyein, mikor az ötvenes években hosszú külföldi tartózkodás után megjelentem otthon, sugárzó fiatal hölgyként, számon rúzzsal és nagyvilági mosollyal, afféle Marilyn, akinek tizennyolc lovag figyeli ugrásra készen minden óhaját, ezzel a névvel, amely majdnem olyan volt, mint valami művésznév. „A vendég között megjelent Herra Björnsson kisasszony, Izland elnökének unokája, aki mindenhol kitűnik könnyedségével és eleganciájával. Herra ugyanis nemrég érkezett haza hosszabb New York-i és dél-amerikai út után.” Szerencsétlen nevem hozott tehát némi szerencsét is.

4

LÓA 2009

Ó, igen. Itt jön Lóám, fiatal pintyőkém. Kilép a hajnali sötétségből, mint egy fehéren viruló vadrózsa.

– Jó napot, Herrám. Ma hogyan érzed magad?

– Ej, ne gyötörj ezzel az udvariaskodással.

Alig pirkad még. Ez a nap is szürke lesz, mint a testvérei mind. *Daggry*, reggeli szürkület, ahogy a dánok mondják.

– Régóta fent vagy? Megnézted már a híreket?

– Igen, persze. A válság görgetege hömpölyög csak tovább...

Leveti télikabátját, sálat, sapkát. Szusszan egyet. Dermesztő ő, az időjárás megveszekedett istene itt, a világ végén. Milyen jó is itt kucorogni a garázsban egyedül, sapkának beillő parókával és számitógéppel kályha gyanánt. Ha tüzes vérű és szűz lelkű fiú lennék, megtenném magamnak azt a szívességet, hogy ezt a lányt elvenném feleségül. Mert jólelkűség és kedvesség az ő éke. És mennyei az ő arcának pírja. Aki ilyen könnyen elpirul, bizonyára nem csal meg senkit soha. Én bezzeg csalfa-sápatag voltam mindig, és most itt ülök hullasárgán, parókaszürkén, koporsófehér hálóingben. Mint egy gáz nélkül maradt zsidó.

– Nem vagy még éhes? – Kérdezi Lóá, miközben felgyújtja a vilanyt a teakonyhában, polcokon és szekrényekben szimatol, jobbra, azaz stajerbord felől az én paplanszéles bárkámhoz képest. – A szokásos zabkása lesz, ugye? – Ezt kérdezi minden reggel, ahogy lehajol a törpe hűtőszekrényhez, amit Dórától kaptam, és ami néha ébren tart jéghideg mormolásával. Azért az igazat megvallva kissé széles tomporú ez a Lóácska, a lába mint a negyvenéves nyírfa törzse. Biztosan azért, mert nem kapta még le senki a tíz körméről a drágámat, gyermektelen, és még mindig az anyjával él. Ki érti a férfiakat, hogy

észre sem veszik ezt a jóságot és szépséget. Meg ezt a selymes, puha bőrt.

– Na és veled mi újság? Milyen volt a hétvégéd? Akadt egy kis etyepetye? – kérdezem számítógép-pötyögtetés közben, aztán kifújom magam. Egy tüdőtágulat szerencsés nyertesének hosszú mondat ez.

– Mi? – kérdez vissza, kezében egy kék-fehér tejesdobozzal, bután, elég gyakran csinálja ezt.

– Igen. Nem mentél el valahová? Szórakozni? – felelem anélkül, hogy föltekintenék. Esküszöm, a hangom már mint a halálhörgés.

– Szórakozni? Nem. Csak anyának segitettem. Lecseréli a függönyöket a nappaliban. Aztán vasárnap meg elutaztunk, úgy értem, tegnap, meglátogattuk a nagymamát. Hellában lakik.

– De Lóácskám, gondolnod kellene magadra is! – Szusszanásnyi szünetet tartok, mielőtt folytatnám. – A fiatalságodat nem szabadna a magamfajta öreglányokra pazarolnod. A párzási idő gyorsan elszáll.

Ennyire kedvelem ezt a lányt, hogy így gyötöröm érte a nyelvemet, torkomat és tüdőmet. Az ezt követő szédülés olyan, mint a szemhéjam mögött táncoló méhek hada, amelyek aztán egyesült erővel rátelepsznek a látóidegemre, és ólmos marokkal szorítják. Jaj, az isten szerelmére.

– A párzási idő?

– Igen, az. Mi a fene, hát most válaszol?

– Kicsoda?

– A Pék, az én Pékem.

– Pék?

– Igen, az a neve, hogy Pék. Ajjaj, most aztán jól befűtöttem neki.

– Olyan sok ismerősöd van – mondja, most már tűzhellyel-mosogatóval szöszmötöl.

– Igen, már több, mint hétszáz.

– Mi? Hétszáz...?

– Igen, a Facebookon.

– Fent vagy a Facebookon? Nem tudtam, hogy rajta vagy a Facebookon. Megnézhetem?

Illatozva fölém hajol, én meg előhívom oldalamat az internet tündérvilágából.

– Hú. Jó ez a kép rólad. Hol készült?

– Bairesben. Egy táncmulatságon.

– Bairesben?

– Igen, Buenos Airesben.

– Aha, és ez az állapotod? ...*is giving mice to drink?* Haha.

– Igen, itatja az egereket, angolul. Tegnap este belement valami a szemembe.

– Haha. De itt az áll, hogy száznegyvenhárom ismerős. Azt mondtad, hogy hétszázan vannak.

– Igen, de ez csak saját magam vagyok. Van nekem még mindenféle más oldalam.

– Több Facebook-oldalad? Azt szabad?

– Hát hiszen ebben a világban semmi sem tilos, alighanem.

Kuncogva ámul ezen, aztán visszamegy a teakonyhához. Különös egyébként, hogy milyen jól érzi magát az ember olyasvalaki társaságában, aki éppen dolgozik. Arisztokratává tesz. Én félig halászkunyhóból, félig palotából származom, ezért már korán terpeszbe kényszerültem. Előkelő dán apai nagyanyám első osztályú rabszolgatartó volt. De azért mindig ő maga volt a legszorgalmasabb. Ő volt az első elnökefeleség. Minden fogadáskor ott toporgott az ebédlőben déltől estig, fogai között szivarkával, kezében egy másikkal, próbált mindent észben tartani és megoldást találni az ülésrendre. Semmi sem hiányozhatott, semmi sem sikerülhetett félre. Az ország és a nemzet sorsa múltott rajta. Ha az amerikai nagykövetnek szálla akad a torkán, veszélybe kerül a Marshall-segély. Pontosan tudta, hogy a tárgyalások alig vagy egyáltalán nem számítanak. „*Det hele ligger på gaffelen!*” – Minden a terített asztal mellett dől el.

Nagyapa csakis Georgia nagymama miatt lett köztársasági elnök – és ezt igazán a tudomására hozhatta volna valaki. Nagymama igazi úrihölgy volt; mindenkinek a kedvében járt, egyszerű embereknek és méltóságoknak, véreben volt a viselkedés, a reménytelen alkoholistákat ugyanúgy elbűvölte, mint Eisenhower.

Kiváló volt annak a kornak kormányzó bölcsessége, hogy ezt a házaspárt választotta ki az újonnan született köztársaság élére, izlandi férj, dán feleség. Volt ebben valami udvariasság a régi kormányzó ország iránt. Szakítottunk a dánokkal, de még mindig házasságban éltünk velük.

5

PÉK 2009

Pek Matawu Hararében él, a régi Rodézia fővárosában, amelyet most a Wikipédia szerint Zimbabwénak hívnak. Harmincéves benzinholdár, fekete, mint a kőolaj, az arccsontja, mint egy inuité, szíve vaj. Ez a pék-legény megőrül az ilyen csoroszlyákért, mint amilyen én vagyok. Hevesen kívánja ezt a negyvenkilós, rákzabálta női testet, mint amilyen alulírotté. Most ezt írja (angolul):

„Halló Linda.

Köszönöm az e-mailedet. Jó volt. Mikor nézem a képedet, ami jó. Az arcod olyan, mint egy jégkocka. Jó hogy jobban van már neked a lábtörés. Az is jó, hogy elmenni a városból, mikor ilyen van. Északi szemed elkísér a munkába reggel mint jégkék macska.

Pénzgyűjtés jól halad. Kaptam két dollárt tegnap, és hármát tegnapelőtt. Remélem, lesz nekem elég következő nyáron. Nincs nagyon hideg ott? Már most elmeséltem a fiúknak a benzinkúton rólad. Mind azt mondják, hogy te szépség. Egy ember, aki kocsin jött, azt mondta, hogy emlékszik rád a versenyből. Azt is mondta, hogy Izland nők szépek, mert nők legjobban eláll hideg helyen.

Szeret: Pek.”

Pénzt gyűjt az utazásra ide fel, északra. Szerencsétlen flótás. És keményen tanulja az izlandi nyelvet, fagyott főneveket fal, és jéghideg igéket hajlít, mint erős ember az acélt. Linda a kérőitől minimum azt követeli, hogy megtanulják a nyelvet, és mostanra már kész kis levelező

iskolát vezet, mely az egész világra kiterjed. Izlandért mindent. Linda ugyanis Linda Pétursdóttir, az 1988-as Miss World nyertese. Tréfából kihasználom a nevét és az arcát, mióta Bóas, a (most külföldön tanuló) ápolófiú készített nekem egy e-mail címet: lindapmisswrld@gmail.com. Ez sok érdekes történetet eredményez, melyek elszórakoztatnak a hosszú, sötét őszi estéken.

A Pék nagyon is romantikus, de mentes a nyugatias kliséktől, amelyekben elég részem volt már a nemzetközi szerelempiacon töltött ötven év során. A minap ezt írta:

„Amikor a szerelmünk messze van, az én országomban azt mondjuk, hogy az ember virágokat eszik a vágyakozástól. És én ezt teszem most érted, Linda. Ma vörös rózsát eszek, amit a parkban találtam. Tegnap fehér szegfűt eszek, amit anya kap a piacon. Holnap napraforgót eszek, ami itt van a kertünkben.”

Fájdalmas lesz, amikor majd értesül a szépségkirálynő haláláról, mert persze előbb-utóbb ezt kell hazudnom. Krizantémot és koszorút fálnak majd akkor Hararében.

6

FOKVÁROS 1953

Egy nyarat magam is eltöltöttem Afrikában, de azt igazából télnek kellett volna nevezni. Fokvárosban sokszor volt hideg, sehol sem láttam a széltől annyira eltorzított fákat, mint az ottani tengerparton, még itt, ezen az örökösen viharrázta vidéken sem.

Az az igazság, hogy rettenetesen éreztem magam Dél-Afrikában, annyira eltöltött a lelkiismeret-furdalás az ott lakó jó feketék miatt, mert természetesen mindenki azt hitte, hogy hófehérségemben én *búr* volnék, *apartheiddel* egyetemben, pedig soha nem voltam csúnya.

Ott megint felleltem magamban a rasszistát, akit, úgy hittem, Dániában hátrahagytam. Ez az a két nép, amelyet életemben valaha gyűlöltem:

a dánok és a búrok. Az előbbieket a dán arroganciáért, ami gyermekkoromban sújtott, az utóbbiakat pedig azokért az ostoba, visszataszító dolgokért, amelyek, ha jól értem, még mindig folynak, a szent Mandela jó reménységű tettei ellenére. És nem is nehéz lenézni ezt a rasszt, melynek tagjai a föld gyermekei közül a legrondábbak. A feketék iránti gyűlöletük olyan sokáig erjedt, hogy lelki penésszé csapódott ki, végül megtámadta az anyagot, és elkezdte eltorzítani a testet és az ábrázatot. Az arcukat elcsúfítták az apák bűnei.

Afrikában az lepett meg a legjobban, hogy milyen tiszta és világos. Valósággal Izlandra emlékeztetett. A Kruger Nemzeti Park kavicsos útjain való autózás szakasztott olyan volt, mintha az ember a Pingvellir bozóttal szegett ösvényein kanyarogna. Ez a park egy úgynevezett rácsok nélküli állatkert, és szabadon lehetett autózni az oroszánok lakóhelyén, de nem tanácsos a nyitott ablakon keresztül integetni a hiénának, ha nem akarjuk elveszíteni a karunkat. Ezt a hatalmas természeti paradicsomot a búrok hozták létre úgy, hogy néhány népcsoportot kiirtottak a területről. Hogy a fehér ember magánál kegyetlenebb fenevadakat láthasson, előbb fel kellett falnia néhány feketét.

Csodálatos nyár volt az mégis. Bob akkor még szórakoztató volt (azon férfiak közé tartozott, akik fantasztikusak hat hónapig, de azután elviselhetetlenné válnak), és sikerült neki a sikamlós nyelvvel fotózásokra eladnia engem. Fényképribanc lettem két hétre, meglehetősen jó pénzért lefeküdtem keksszel és autógumival. Sokszorosan beigazolódott már, hogy kapósabbak a dolgok, ha a világ legősibb áruja mellé állítják. Ki nem állhattam ezt a munkát, és a további fotózást kereken megtagadtam, még hogy pucér combbal álldogáljak a Table Mountain oldalában! De azt el kell ismernem, a gondolat, hogy lábaim vágykeltőként szolgálnak Afrika legdélebbi csücskének szerelóműhelyeiben, igencsak csiklandozta női hiúságomat, ugyanakkor gondolkodó lényként taszított is.

És itt mutatkozik meg a női lét egyik problémája: azt akarjuk, hogy süketen bámuljanak, de azt is, hogy vakon hallgassanak. Szabadon akarunk száguldani, de azt is akarjuk, hogy szemek és kameralencsék kövessenek. Legalábbis amíg a fiatalság pírja tart. Miután harminc-

évesen elkezdtem fényképezést tanulni, elvesztettem minden érdeklődésem a szépségvircsaft iránt. Aki önmagát képpé teszi, megnémul, mert bár egy kép többet mond ezer szónál, azok a szavak nem a képhez, hanem a nézőhöz tartoznak. Így a legtöbb férfi néma nőre vágyik, de azért azt szeretnék, hogy ez a nemes áru tökéletes hallással rendelkezzen. Láttam már sok nőt, aki belehallgatta magát a házasságba, de aztán, mikor a szépség már fakulni kezdett, fecsegni kezdtek. Dóra egy ilyen fonnyadó szép pofika, akinek már annyit jár a szája, hogy Guðjón legszívesebben a dzsipjében tölti az időt. A legjobb persze az lenne, ha a férfiak bennünket, nőket egyenlő társként tudnának kezelni, mint a saját nemükhöz tartozót, mint egy férfit, akinek szokatlanul szép a bőre. Időnként emlékeztethetnek minket erre a tényre, de máskülönben kezeljenek minket gerjedelem nélkül. Legalábbis addig, míg el nem kezdődik az ivászat.

De soha nem gondoltam, amikor Bob egyik bárból a másikba vitt Fokvárosban, s amikor hajódeszkán három házassági ajánlatot kaptam az Egyenlítőtől délre, vagy fényes fogadáson ültem Bessastaðirban családom körében, szememet egy pillanatra le nem véve Marlene Dietrichről, hogy életemet magányosan és elhagyatva fogom bevégezni egy rosszul fűtött garázsban, párnától gyűrötten és kócosan, a paplanon egy vacak számítógéppel, vállamon a halál ujjával.

7

SVEFNEYJAR 1929

Nos tehát, a Mánagata utcában születtem Ísafjörðurben, 1929. szeptember 9-én. Anyámat elküldték, hogy ne legyen szem előtt, hogy úgy szülje meg azt, akit senki nem akar látni, és akinek soha létre sem kellett volna jönnie, azaz engem. Előkelő apai rokonságomba a bejárás korhatárhoz volt kötve, s az első hét évben anyám és én egyedül éltünk,

cselédként a svefneyjari Eysteinn gazdánál és feleségénél, a hergilseyi Ólína Sveinsdóttirnál.

Lína gyengéd teremtés volt, széles képű és nehéz mellű; verses ajkú, de éles hangú; lágyszívű, de hihetetlenül erős markú; lába idővel megmerevedett a csúztól. A nagy házat úgy vezette, mint egy kapitány, egyik szemét a tengeren, a másikat a tűzhelyen tartva. Anyámnak olyan volt, mintha az anyja lett volna, mert nagymamának sok jó tulajdonsága akadt, de az anyai melegség nem tartozott ezek közé. Hogy, hogy nem, nagymama életének halászútját Svefneyjar szigetén fejezte be, de nem nálunk lakott a tanyán, hanem kint Kerlingarvörnél egy régi csónakházban, három másik asszonnyal. Mi anyával azonban meghúzódtunk Lína birodalmában.

Eysteinn gazda svefneyjari családból származott, pehelyszakállá fölött tiszta vonások ültek, arca tengertől vörös, szeme szelíd, mint a csendes öblök, keze nagy, válla széles, kései éveiben bottal járt, és nagy hassal. Korán reggel vidám ember volt, de estére rendkívül konok lett, otthon kenyérré lehetett kenni, de szerződésüköt csökönnyössé vált, mint egy öszvér, és minden másban is, ami a szigeteken kívüli élettel volt kapcsolatos. Elhíresült, mikor a dán földmérőket felcítálta a hajójára, mert a birtokának legdélebbi zátonyát öt méterrel délebbre akarták helyezni.

„Jó ember volt, jó”, mondogatta Vera nagymama, aki anyai-apai ágon a Breiðafjörðurból származott, és száz szigeten kaszált. A dicséretet mindig kétszer mondta: „Jó ez bizony, jó”, jelentette ki kandisucorról vagy kereskedőről. Nagymama százéves volt, mikor születtem, és százéves, mikor meghalt. Százéves egy egész századon át. Tenger vízzel keresztelték, megkeményítette a halászat, senki lánya és Izland asszonya, anyámnak anyja és képzeletem örök hőse, Verbjörg Jónsdóttir. Az idő nemsokára összehoz minket újra, korban és kegyelemben, kopogok az ajtaján. „Ej, kincsem, hát megjöttél?”

Az áldóját hát. Szeretnék már meghalni.

Igen, így hát hétévi boldogságban volt részem a Breiðafjörður széles fjordjánál, mígnem apa visszanyerte az emlékezetét, és eszébe jutott, hogy van egy lánya és egy asszonya Izlandnak ebben az

eldugott partzugában. Gyermekkoromat szigetek pettyezték. Szigetek, tele vidám hajósnéppel és hínárt ismerő juhokkal. Napsütötte, tavalyi fűtől derűsen sárgálló szigetek, minden irányból érkező szelekkel tépázta őket a tenger, de emlékezetemben örökös *négyágú szélcsend* uralkodik.

Azt mondják, aki megjárta már a Breiðafjörður összes szigetét, az halott ember, mert sok sziget a tenger felszíne alatt rejtőzik. Méltán lehet állítani, hogy számosak az ár idején, apálykor viszont megszámlálhatatlanok. Úgy van velük az ember, mint az élet dolgaival sokszor, nehéz róluk a maguk teljességében számot adni. Hány helyen laktam? Hány férfi volt az életemben? Milyen gyakran voltam szerelmes? Ahogy egy költő mondta, minden emlékezetes óránk egy sziget az idő mélyén, és ha ez a fjord, a Breiðafjörður az én életem, akkor a szigetei azok a napok, amelyekre emlékszem, s most egyiktől a másikig robotok ágyam bárkáján azzal az új keletű csónakmotorral, amit számítógépnek neveznek.

Tuku-tuku-tukk.

8

LÓDÍTÓ 1935

Elmondom először a történetet a Lódítóról. Édes jó istenem, milyen tisztán emlékszem arra a lélekvesztőre. Meg a tulajdonosára. Nagy Manginak hívták, vagy Dalos Manginak, vagy egyszerűen csak Máney-szigeti öreg Manginak.

Szigeti remete volt, ahogyan ezt a breiðafjörðuriek mondták, egyes-egyedül élt az egyik legkisebb lakott nyugati szigeten, a skarðsströndi parttól nem messze. Volt néhány birkája és egy remek olajtartálya, hatalmas darab, amelyet a tengerparton talált, és három hetébe került, hogy férfias szívóssággal keresztülvonszolja a szigetén a keleti oldalon található csónakkikötőig. A tartályt elég

volt egyszer megtöltenie, pedig nagy olajfaló lehetett az öreg (néme-lyek azt mondták, hogy maga iszogatta az éjfekete folyadékot, hogy a nyelvét megolajozza), mert Mangi állandóan úton volt, *kávévizi-tekre* járt, ahogyan a svefnejari cselédek nevezték. Más remeték-től különbözött abban, hogy soha nem bírt egyedül lenni, és okot teremtett a látogatásra: „Nem ke’ vitorlavarró cérna? Ezt a foszlánt talátam Löndné’, délen. Vagy úgy, há’jjó, akkor elfogadok ekkis ká-vét.” De Mangi, minden süteményéhe ellenére, bármikor szívesen látott vendégnek számított, mert rendszerint volt valami újságolni-valója. Hol a pehelyécék költöztek be a házába költeni – „a szobábú nyiló kamrát rendeztem be nekik, most fonom a fészükét” –, vagy a fókák lettek hirtelen olyan szelídek, hogy csak le kellett feküdnie egy hínárral borított zátonyra, és hangosan énekelnie, hogy odacsalogassa őket magához.

Mangi magas volt, szakálltalan, sima bőrű, dús esthajnali pírtól ékes arca olyan puhának tűnt, mint a felnőtt lumma mellén a pehely. A sós tengeri szél selyemmé mángorolta azt a darócot. Egyik szeme kidülledt; ábrázatára az olyan ember arckifejezése merevült, aki ne-hezen hihető történetet hall, de azért csak elhiszi, mert Mangi olyan hiszékeny volt, hogy még a saját lódításait is elhitte. Hangja kissé élesen kántált, szájában a szavak zörögve bukdácsoltak, mint a meg-lazult fogak. „De bizon, mostantúl magam természetem a kávé az ól tövében. Tavasszal elűtettem néhány kávészemet. Most várom, hogy teremjen egy kortyocskával.” Mangi hajója formás, kicsi csónak volt, amelyet *Hóddítónak* hívtak, de a Rúfeyjar-szigeteki fiúk egyszer fogták magukat, és míg az öreg bent ült a házban, és éppen kockacukrot ra-kosgatott a lepénylesőjébe, kátránnyal és ecsettel átjavították a hajó nevét. Mangi azonban nem vette észre a dolgot, és tovább járt-kelt a fjordban a *Lóddítóval*.

Egy késő őszi vasárnapon tengeri szélről frissen érkezett hozzánk, történeteket mesélt, és kávé ivott. Jól emlékszem erre, mert apa új ru-hát küldött nekem délről, nagy kockásat, fehér szegéllyel. Ezen a vásár-napon vehettem fel először, úgy éreztem magam benne, mint egy nagy szemű játék baba. Mikor alkonyodni kezdett, beindítottuk az új gene-

rátort, Mangi meredten bámulta az asztal fölött fénylő villanykörtét. Kérdezték, tán nem látott még villanyégőt?

– Há’ dehonnem, van nekem egy ilyen otthon.

– Máneyen van generátor?

– Persze hó’ van.

– De hát sose látszik fény Máney felől – mondta Skarpi, a téli nap-számos, északról jött, józan ember.

– Maj’ meggyújtom nektek ma este. Maj’ megláttjátok.

Azon az estén leégett a máneyi tanyaház. A toronymagasra csapó lángnyelvek fényesen tükröződtek a szélcsendes, sima tengeren, a szigetvilágban messzire ellátszottak. Mangit pedig utoljára a *Lódtó* fedélzetén látták, amint nyugat felé tart, ki a nyílt óceánra.

9

EZER ÖL

2009

És most ővele együtt süllyedek a paplanmélybe, pehelypuha és jég-hideg, pokoli kék és lélegzetfojtó, ahol tengerrontotta halászok, nők és híres költők járják útjukat a ráják lepte fenéken. Kedves, drága aljzatlakóim: nézzétek, most én is lesüllyedek, minden halászsákmányommal, vitorlámmal és évemmel együtt. És összes hazugságommal.

Hunyorgok, hallom, hogy légbuborékok buknak elő belőlem. A parókám ellebeg apró fejemről, szokatlanul robusztus medúzává változik, és tincsekkel legyinti pofán a tőkehalakat, miközben magzathajam alultáplált hínárként libeg koponyámon, a kórházi pizsamanadrág ülepig felpuffad, és felfedi a riasztóan vézna lábakat: leffen rajtuk a bőr, mint a halkopoltyúk, a végükön csúcsosodnak a sarkak, mint ősrégi konnektorok, melyeket a lábikrához zsinórvékony inak kötnek, de már nem folyik bennük áram, nem táncolnak tangót, mint réges-régen Bairesben. A pizsamaing vitorlaszerűen tapad

a roncsszerű vázra, melyet egyszer feszes, fehér hús borított, és amit a világ összes izmos tengerésze kívánt. A nyitott, mély nyak kivágásból óvszerszerű bőrzacskó lebeg elő, amit mellnek neveznek... Aj, jaj.

Itt merül a görbe gerincű siralom, süllyedő suf nibálvány, márványsúlyú múmia, aki nem érdemelte meg a keresztet, aki nem érdemel már semmit, csak ásót.

Igen, lássatok engem, nyomorultat, és halljátok, amint alászállva ezt dúdolom:

*Tengerem, tengerem,
én mély tengerem,
merülvén magam
a semmibe engedem.*

De mit is kellene látnom a fekete óceánban lebegve? Igen, látom egy emberöltő mélységét, látom jég hideg, túl sós életemet, ezt az örökös, értelmetlen apokalipszist. Alattam városok fénye dereng, szigetké, országoké. Férfiak vigyorognak, mint a farkashal, cápák suhannak el felettem, oldalukon német vaskereszttel, a bálnák légvédelmi riadója messzire hallatszik.

A zöld sötétségből rokonok úsznak elő, mint egy tonhalraj. Nagyapa, nagymama a tiszteletre méltó dán patikusi családjával, Vera nagymama csuromvizes breiðafjörðuri népviseletben, Eysteinn és Lína, boldog-fáradtan, mint mindig, Blómeý dédnagymama(!), mint egy viharvert, vén árbocfa, de korhadatlan, és ott van anya... és apa... egymás mellett úsznak, ünneplőfehérben, őket méltóságteljes tekintettel apa testvérei követik, Beta, Kylla, Henni, Óli herceg és Puti... és utolsóként apró kislány jön... kicsi, kicsi lány... szőke haja lebeg a füle körül, mint a halak lágyan fodrozódó úszói. Ó, kicsi lelkem. Nézzétek az arcát, olyan szép, olyan békés... mégis nagyobb kárt okozott, mint egy bombázással terhes berlini éjszaka...

Elvonulnak előttem, arckifejezésük olyan jólesően, rajhoz méltón hasonlít egymásra, mint alvó lelkek egy festményen attól a... norvég festőtől, aki meg akarta venni a skothúsveguri házat, de nem voltam

hajlandó eladni neki, túl mocskos külsejűnek találtam, el sem tudtam képzelni, hogy egy ilyen mosdatlan ember futkározzon norvégul és meztelen alfelével a házban, amely évtizedekig a szüleim otthona volt. De hát ó, ott úsznak ők mind, a családom.

Aztán egyedül süllyedek tovább.

Le abba az ezer ölbe, amit egy emberi élet jelent. Világháborúba merült várost látok most magam alatt, színe fekete-fehér, de a lángok fényében tűzvörös. Felszálllok egy bombára, egy zuhanó bombára. Lángszórón ülő boszorkány vagyok, seprűnyélen lovagló bűvös boszorkány, aki most esővé változik... Igen, feloldodom sok ezer cseppe, csak zuhanok, zuhanok...

Most az egész Þingvellirre zuhogok. Szétszórom magam szerte a Þingvellir mezején, a köztársaság alapításának ünnepén, 1944. június 17-én, azon a nevezetesen esős napon. Átnedvesítem a zászlókat, vízzel áztatom a lándzsákat, lecsorgok a pajzsokon, kardokon, a korlátokon, kalapokon, kalapkarimákon, széktámlákon, asztalokon, és igen, rácsorgok a papírlapra is, amit Sveinn nagyapám, az én nagyapám, Sveinn-Sveinn Björnsson ír alá. (Ő feltörli Izland jövőjéről ezeket a remegő könnyecsképeket, és azt gondolja, ez csak az eső, de szájában sós ízt érez, és amikor végigtekint a nedves mezőn, úgy látja, mintha vízbe merülő nemzet élére állna.)

De én tovább csörgedezem, le a fűre, még tovább lefelé, mélyen nagyapa aláírása alá, le a földbe, le a szakadékba, ott egy hasadékon át a föld alatti magmába, a folyékony lávába, ahol Hitler szónokol dörögve egy emelvényen, és okádja a tüzet, mely felperzselte az életemet...

- Most kéred a kását?
- Mi?
- Most kéred a zabkását?
- A pokolban nem eszik senki.
- Micsoda?
- A pokolban nem kell senkinek étel!
- De Herra...
- Nem vagyok Herra!

- Herbjörg...
- A nevem Blómey!
- Kedves Blómey, itt a zabkásád. Segítsek?
- Rajtam senki sem tud segíteni.
- Akkor szeretnél egyedül enni? Valamit enned kell.
- Azt meg ki mondja?
- Enni mindannyiunknak kell.
- Csak azért tömsz ezzel, hogy *szarnom* kelljen. Mindenáron azt akarod, hogy *szarjak*. Csak hogy legyen mit csinálnod. Hogy tisztába tehesz. Ezt akarod állandóan. Nem akarok szarni. Eleget szartam már.

Egészen ellankadtam, eltikkadtam, mire kifulladásra a beszédem végére értem.

- Kedves Herra...
- Blómey! *Blumeninsel! Die Blumeninsel im breiten Fjord. Das bin ich.*
- Tudod nagyon jól, hogy nem értek németül.
- Nem értesz te semmit.

Rám néz, erre a fújó vén macskára, erre a poros parókájú, ráncos rémre, elhallgat egy pillanatra, kezében a kásátállal, mint maga a felvont szemöldökű, megtestesült butaság. Én ennél többet érdemlek. Az istenit neki. Ennél sokkal jobbat érdemlek. Azt hittem, hogy legalább a saját ágyamban halhatok meg, sőt az úgynevezett „hozátartozóim” körében. De a fiaim, úgy látszik, azt sem tudják, hogy öltöztetnek-e éppen, vagy boncolnak. Úgy látszik, nem jöttek még rá, hogy ahhoz, hogy a világra jöjjenek, kellett hogy legyen egy darab anyjuk. Önerőből sose lettek volna rá képesek. Nem, kellett egy széttárt szemérmű, bozontos ágyékú anya, hogy átpréselje ezeket a csupasz seggű porontyokat azon a csatornán, ki a világra. Tiszteld apádat és anyádat, ez áll valahol, de ki emlékszik efféle írott szóra a számítógépek korában? Nem hallottam semmit felőlük, se csüggő csecsu hitveseik felől három teljes éve, bár azért megtalálom a módját, hogy figyelemmel kísérem őket.

- Talán nem is vagy éhes?
- *No tengo cinco años.*
- Hogyan?

- Nem vagyok már ötéves.
- Elvegyem a számítógépet, hogy te ehed meg egyedül az ágyasztalon?
- A min?
- A kórházban ezt úgy hívják, hogy ágyasztal.
- Ne beszélj nekem kórházzról. Nem vagyok én kórházban.
- Nem, persze hogy nem – mondja, kérés nélkül fölemeli nekem az ágytámlát, megigazítja a párnát, fölemeli a paplant, és akkor megpillantja a harci tojást. Az az átkozott feledékenységem, elfelejtettem elrakni. Kihúzza a paplan alól. Ha még képes lennék az elpirulásra, most megtenném.
- Ez micsoda? – kérdi.
- Ez? Ez, ööö... ez, kérek szépen, úgynevezett *hűtőlabda*, réges-régen sokat voltam kórházban, onnan van.
- Igen?
- De az ártatlan leány beveszi, és mint egy gondos kellékes, elteszi a kincset az éjjeliszekrény fiókjába. Visszanyerem lelki egyensúlyomat.
- Találnod kell végre valakit. Azt csak nem akarod, hogy belepjen a szűzpenész.
- Tudom, tudom, mondtad már.
- Anyád nem csinál neked gyereket.
- Hehe, tudom.
- Tudnék neked férfit szerezni. Hogy tetszik az én Pékem?
- Azt hiszem, inkább valaki izlandit szeretnék.
- Pff, döglött hal mind. Ide vérfrissítés kell. Egy ilyen aranylilének, mint te, egy pelikánra van szüksége, abból lesz majd valami új.
- Az aranylile várja a tavaszt meg az igazit.
- Okos jószág vagy te. Okosabb vagy énnálam, én a szüzességet a disznók elé szórtam. Na, kislányom, add csak ide azt a kását.

10

„MEGJÖTT A KOCSI”

1959

Sohase bírtam első Jónom tappancsát, azaz Előjónét, ahogyan később neveztem. Esténként mindig az orrom alá dugta, utasított, hogy húzzam le a zokniját, és masszírozzam a lábujjait meg a talpát, sarkát, lábikráját. Teljességgel lehetetlen volt megszeretnem ezeket az izlandi férfilábakat, melyek formája olyan, mint a nyírfa törzse, szögletesek, kemények és ugyanolyan harsogóan fehérek voltak, mint a lehántott kérgű fa. Igen, és ugyanolyan hidegek és nyirkosak is. A lábujjak végén szarus körmök nyomorogtak, mint torz, elfagyott tavaszi rügyek. És persze ne feledkezzünk meg a szagról, a háború utáni évek rettenetes lábszagáról, mikor a férfiak nejlonzoknijban jártak, és majdhogynem cipőstül aludtak.

Hogyan is lehetett szeretni ezeket az izlandi férfiakat? Akik bőfögtek az asztalnál, és fingottak állandóan. Négy izlandi férj és még több tuskó élettárs után már *un vrai connaisseurje* lettem a szellentésnek, képes voltam meghatározni típusait és változatait, mint egy borkóstoló a borét. *Szisszenő, nehézfegyver, gázbomba és luftwaffe*, így neveztem a fő fajtákat. Ismert méretek voltak még a *kávérotty* és a *hangtompító*, de a legrettegettebbnek a *datolyafing* számított, ami a nyugati-fjordbeli Bæring specialitása volt.

Az izlandi férfiak nem tudnak viselkedni, sohasem tudtak, és nem is fognak megtanulni soha, de általában szórakoztatóak. Legalábbis az izlandi nők szerint. Vészhelyzet esetére van egy fiókjuk, víz- és fagyálló, amit örökké magukban hordanak, és amibe, ha nehézségre fordulnak a dolgok, belenyúlhatnak, generációk értékes öröksége ez. Aki eltéved a hegyekben, és betemeti a hó, vagy aki a liftben ragad egész hétvégére, mindig kinyithatja ezt a különleges, izlandi vészfiókot, és egy jó történettel kimesélheti magát a helyzetéből. A világban való kóborlásom

és európai éveim után halálosan meguntam már az udvarias, szélmentes urakat, akik kinyitották az ember előtt az ajtót, és rendezték a számlákat, de soha nem volt történet a tarsolyukban, és vagy híján voltak minden vágynak, vagy pedig csak hemperegni akartak pirosló pirkadatig. Svájci óraárusok, akiknél az idő mindig csak pásztoróra járt, vagy szőrös francia majmok, akik soha nem érték be kevesebbel, mint hogy három előétellel fussanak neki az ötfogásos kéjvacsorának.

Legjobban a német férfiakat kedveltem. Arányos elegyét alkották a bőfőgő északnak és a gáláns délnek, a pontos nyugatnak és az örült keletnek, bár a háborút követő években persze megtört emberek voltak. Nem sok mindent lehetett velük kezdeni a helyrehozatalon kívül, de kinek volt arra ideje? A londoni férfi optimista és *jolly*, de híres ironiájukat gépiesnek véltem, hosszú távon pedig fárasztónak is. Meglehet, hogy ez az ironiagép felőrölte lényük őszinte velejét. A franciák gépe ellenben csakis komolyságokat darál, és a francok, ha egyszer főnévfolyamukba belekezdnek, egész országhatárokon képesek áthergelni az embert. Az olasz királynőként imád minden nőt, egészen addig, míg haza nem ér velük, mert akkor a nők hirtelen szajhává változnak. Az amerikai vidám cimborá, nagy tervei vannak: elvinne a Holdra is. Ugyanakkor a legrosszabb kofánál is kicsinyesebb, és ha megeszed a mogyoróvaját, már lőttek is az űrutazásnak. Az oroszokat izgalmasnak találtam. Tulajdonképpen ők voltak a legizlandibbak; fenékgig ürítettek minden poharat, mindig belefeledeztek a mulatásba, számtalan történetet tudtak, és soha egy komoly szavuk nem volt, csak miután a flaskát már teljesen kivégezték, akkor elkezdtek sírni az anyjuk után, aki kétezer kilométer távolságban lakott, de azért minden hónapban elgyalogolt hozzájuk a tiszta ruhával. A végletekig örültek voltak ezek az oroszok, és az ágyban nagyobb sportolók, mint a mi kedves honfitársaink, a végén meg is elégteltem a sok ágytornát.

Az északi férfiak éppolyan faragatlanok, mint az izlandiak. Vacsoránál lerészegednek, hangosan nevetnek és kiabálnak, végül elkezdnek „énekelni”, még nyilvános helyen, éttermekben is, ahová az emberek azért fizetnek be, hogy nyugtuk legyen a világ ricsajától.

A pénztárcájuk viszont mindig színjózanul várakozott a ruhatárban, miközben az izlandi buksza mindenki előtt nyitva hevert az asztal közepén. A mi férfaink ebben a tekintetben igazibb vikingek voltak. „A jó hírnév minden, a többi csak ringyrongy!”, hangoztatta bolungarvíki Bæringom. Minden estének *legendásra* kellett sikerülnie, minden más kudarccal volt egyenlő. Másnapra azonban akaratbena bábbá változtak. Az izlandi nők bizonyára örömeiket lelik házasságuk irányításában, úgy vezetik némelyiket, akárcsak egy céget, bár persze a munkaerő-felvétellel vegyes a szerencsájük. Én magam is gyakran kényszerültem arra, hogy fölmondjak az alkalmazottaimnak, de a legkritikább esetben találtam a helyükre jobbat.

Mégis sikerült szeretnem az izlandi fajankókat, legalábbis fejtől térdig. Azon alul nem ment már olyan jól. És amikor Előjón tappancsai bukkantak belőlem elő a szülészetem, betelt a pohár. Apró, de szakasztott másolatok voltak: bonszaiméretű Jöntappancsok. Hirtelen fizikai undor fogott el a gyerek apja iránt, és megtiltottam neki, hogy bejöjjen megnézni a csecsemőt. Csak a basszus hang meglepett csengését hallottam a folyosóról, mikor a szülésznő közölte velem, hogy taxit hívott neki. Innentől kezdve lett szabály nálam: a férfiaktól azzal búcsúztam, hogy telefonáltam kocsijért.

„Megjött a kocsi” – ez lett a kedvenc mondatom.

11

JÓNJAIM 1959–69

A háborút követő években, de még a tőkehalháború előtt Izlandon minden második férfit Jónnak hívtak. Szó szerint lépni sem lehetett a Jónoktól. Az ember ki sem tehetette a lábát a táncparkettre anélkül, hogy a nyakába ne kapott volna egy Jón-ivadékot. Tíz év alatt három Jöntől három fiam született, ezért némelyek Jónrajáró Herrának hívtak.